

Nr 108

Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring, m. m.; given Stockholms slott den 22 september 1972.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslå riksdagen att bifalla de förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

CARL GUSTAF

SVEN ASPLING

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en höjning och en förbättrad utformning av den beloppsgräns som avser kostnader i anställningen för vilka arbetstagare skall vidkännas avdrag vid beräkning av pensionsgrundande inkomst för den allmänna tilläggs pensioneringen (ATP). Gränsen föreslås höjd från 500 kr. till 1 000 kr. Vidare undanröjs den tröskeleffekt som följer av de nuvarande bestämmelsernas utformning. Ändringen är av vikt för bl. a. byggnadsarbetare, som kan ha betydande kostnader för ackordsmätning m. m., och föreslås gälla med verkan fr. o. m. 1972 års inkomster.

I propositionen redovisas i övrigt en översyn av de regler inom lagstiftningen om allmän försäkring m. m. vilka reglerar den nedre gränsen för arbetsgivarens avgiftsskyldighet till ATP m. m. liksom för arbetstagarens rätt att tillgodoräkna sig pensionsgrundande inkomst. Denna beloppsgräns föreslås höjd från 300 kr. till 500 kr. den 1 januari 1973.

I propositionen läggs vidare fram förslag att i Sverige bosatt utlänning skall få rätt att teckna frivillig pensionsförsäkring hos riksförsäkringsverket.

1) Förslag till
Lag om ändring i lagen (1962:381)
om allmän försäkring

Härigenom förordnas, att 11 kap. 2 §, 19 kap. 1 § och 22 kap. 1 § lagen (1962:381) om allmän försäkring skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.
2 §¹

Med inkomst av anställning avses den lön i penningar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad, som försäkrad åtnjutit såsom arbetstagare i allmän eller enskild tjänst. Till sådan inkomst hänföres dock icke från en och samme arbetsgivare åtnjuten lön, som under ett år ej uppgått till *trehundra* kronor.

Ersättning i penningar eller naturaförmåner som i första stycket sägs för arbete som försäkrad utfört för annans räkning utan att vara anställd i dennes tjänst skall, om ersättningen under ett år uppgått till minst *trehundra* kronor, anses såsom inkomst av anställning, såvida den försäkrade och den som utgivit ersättningen varit ense därom; och skall i dylikt fall den förre anses såsom arbetstagare och den senare såsom arbetsgivare.

Vid beräkning av inkomst av anställning skall hänsyn icke tagas till lön eller annan ersättning, som försäkrad åtnjutit från arbetsgivare, vilken är bosatt utom riket eller är utländsk juridisk person, i annat fall än då den försäkrade sysselsatts vid skötseln av här i riket belägen fastighet eller i rörelse som bedrivs från här beläget fast driftställe. Vad i detta stycke sägs skall icke gälla beträffande lön till svensk medborgare, såframt svenska staten eller, där lönen härrör från utländsk juridisk person, svensk juridisk person, som äger ett bestämmande inflytande över den utländska juridiska personen, enligt av riksförsäkringsverket godtagen

Med inkomst av anställning avses den lön i penningar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad, som försäkrad åtnjutit såsom arbetstagare i allmän eller enskild tjänst. Till sådan inkomst hänföres dock icke från en och samme arbetsgivare åtnjuten lön, som under ett år ej uppgått till *femhundra* kronor.

Ersättning i penningar eller naturaförmåner som i första stycket sägs för arbete som försäkrad utfört för annans räkning utan att vara anställd i dennes tjänst skall, om ersättningen under ett år uppgått till minst *femhundra* kronor, anses såsom inkomst av anställning, såvida den försäkrade och den som utgivit ersättningen varit ense därom; och skall i dylikt fall den förre anses såsom arbetstagare och den senare såsom arbetsgivare.

¹ Senaste lydelse 1970:186.

*Nuvarande lydelse**Förelagen lydelse*

förbindelse har att svara för avgift till försäkringen för tilläggspension enligt 19 kap. 1 §.

Hänsyn skall ej heller tagas till lön eller annan ersättning från främmande makts härvarande beskickning eller lönade konsulat eller från arbetsgivare, vilken tillhör beskickning eller konsulat som nu sagts och icke är svensk medborgare. Vad i detta stycke sägs skall icke gälla beträffande lön till svensk medborgare eller den som utan att vara svensk medborgare är bosatt i riket, såframt utländsk beskickning här i riket enligt av riks-försäkringsverket godtagen förbindelse har att svara för avgift till försäkringen för tilläggspension enligt 19 kap. 1 §.

Den som åtagit sig förbindelse enligt tredje eller fjärde stycket skall anses såsom arbetsgivare.

19 kap.

1 §²

Arbetsgivare skall enligt vad nedan sägs för varje år erlægga avgift dels till sjukförsäkringen, dels till försäkringen för tilläggspension.

Avgift till sjukförsäkringen utgår å summan av vad arbetsgivaren under året till arbetstagare hos honom i penningar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad utgivit såsom lön eller, där fall som avses i 3 kap. 2 § andra stycket sista punkten är för handen, annan ersättning för utfört arbete.

Avgift till försäkringen för tilläggspension utgår å summan av vad arbetsgivaren under året till arbetstagare hos honom i penningar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad utgivit såsom lön eller, där fall som avses i 11 kap. 2 § andra stycket är för handen, annan ersättning för utfört arbete, sedan från nämnda summa dragits ett belopp motsvarande det vid årets ingång gällande basbeloppet multiplicerat med det beräknade genomsnittliga antalet arbetstagare hos arbetsgivaren under året. Härvid skall arbetstagare, som under hela året varit anställd med full arbetstid, räknas såsom en arbetstagare och arbetstagare, som under året varit anställd i mindre omfattning, medräknas i motsvarande mån. Genomsnittliga antalet arbetstagare beräknas med en decimal. Om särskilda skäl föranleda därtill, må avgift beräknas på sätt som avviker från vad nu stadgats men som giver i huvudsak samma resultat.

Vid beräkning av avgift enligt denna paragraf skall hänsyn icke tagas till arbetstagare, vars lön under året ej uppgått till *trehundra* kronor, och ej heller till arbetstagares lön eller ersättning i vad den för år räknat överstiger sju och en halv gånger det vid årets ingång gällande basbeloppet.

Vid beräkning av avgift enligt denna paragraf skall hänsyn icke tagas till arbetstagare, vars lön under året ej uppgått till *femhundra* kronor, och ej heller till arbetstagares lön eller ersättning i vad den för år räknat överstiger sju och en halv gånger det vid årets ingång gällande basbeloppet.

² Senaste lydelse 1971:943.

Nuvarande lydelse

Vad gäller sjukförsäkringen skall vidare, där ej fall som avses i 3 kap. 2 § andra stycket sista punkten är för handen, vid beräkning av avgift bortses från arbetstagare, som icke är obligatoriskt försäkrad enligt lagen om yrkeskadeförsäkring. Såvitt angår försäkringen för tilläggspension skall bortses från arbetstagare, som vid årets ingång uppnått sextiofem års ålder, så ock från arbetstagare i fall då lön eller annan ersättning till honom antingen enligt 11 kap. 2 § tredje eller fjärde stycket icke räknas såsom inkomst av anställning eller, om arbetstagaren icke är svensk medborgare och ej heller är bosatt härstädes, avser arbete utom riket.

Om redares avgift för lön till vissa sjömän stadgas särskilt.

Förelagen lydelse

Vad gäller sjukförsäkringen skall vidare, där ej fall som avses i 3 kap. 2 § andra stycket sista punkten är för handen, vid beräkning av avgift bortses från arbetstagare, som icke är obligatoriskt försäkrad enligt lagen om yrkeskadeförsäkring. Såvitt angår försäkringen för tilläggspension skall bortses från arbetstagare, som vid årets ingång uppnått sextiofem års ålder, så ock från arbetstagare i fall då lön eller annan ersättning till honom antingen enligt 11 kap. 2 § tredje eller fjärde stycket icke räknas såsom inkomst av anställning eller, om arbetstagaren icke är svensk medborgare och ej heller är bosatt härstädes, avser arbete utom riket.

22 kap.

1 §

Genom frivilliga avgifter skall försäkrad, som är svensk medborgare, under de förutsättningar och på de villkor Konungen bestämmer kunna hos riksförsäkringsverket försäkra sig för erhållande av pension.

Genom frivilliga avgifter skall försäkrad under de förutsättningar och på de villkor Konungen bestämmer kunna hos riksförsäkringsverket försäkra sig för erhållande av pension.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1973. De äldre bestämmelserna i 11 kap. 2 § och 19 kap. 1 § gäller fortfarande beträffande sådan lön eller annan ersättning för utfört arbete som avser tid före ikraftträdandet.

2) **Förslag till
Lag om ändring i lagen (1954:243)
om yrkesskadeförsäkring**

Härigenom förordnas, att 38 § lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

38 §²

Arbetsgivare erlägger för varje år försäkringsavgift enligt vad nedan sägs.

Avgift utgår å summan av vad arbetsgivaren under året utgivit till arbetstagare, som omfattas av obligatorisk försäkring enligt denna lag, såsom lön i penningar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad.

Vid beräkning av avgift skall hänsyn icke tagas till arbetstagares lön i vad den för år räknat överstiger sju och en halv gånger det vid årets ingång gällande basbeloppet. Hänsyn skall ej heller tagas till arbetstagare, vars lön under året understigit *trehundra* kronor, såvida fråga ej är om arbetstagare som avses i 1 § första stycket förordningen (1958:295) om sjömansskatt.

Vid beräkning av avgift skall hänsyn icke tagas till arbetstagares lön i vad den för år räknat överstiger sju och en halv gånger det vid årets ingång gällande basbeloppet. Hänsyn skall ej heller tagas till arbetstagare, vars lön under året understigit *femhundra* kronor, såvida fråga ej är om arbetstagare som avses i 1 § första stycket förordningen (1958:295) om sjömansskatt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1973. Äldre bestämmelser gäller fortfarande beträffande avgift som avser tid före ikraftträdandet.

¹ Lagen omtryckt 1962:408.

² Senaste lydelse 1971:280.

3) Förslag till

Lag om ändring i förordningen (1959:551) angående beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt lagen om allmän försäkring

Häri genom förordnas, att 4 § förordningen (1959:551) angående beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt lagen om allmän försäkring¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Vid bestämmande av pensionsgrundande inkomst skall, utöver vad som framgår av lagen om allmän försäkring, gälla följande.

Värdet av naturaförmån i form av kost eller bostad till arbetstagare, som avses i 1 § första stycket förordningen om sjömansskatt, skall uppskattas i enlighet med vad riksförsäkringsverket föreskriver. Vad nyss sagts skall jämväl äga tillämpning beträffande förmån av kost eller bostad i fall som avses i 3 § första stycket.

Vid beräkning av inkomst av anställning skall avdrag göras för kostnader som arbetstagaren haft att bestrida i innehavd anställning, *därest* kostnaderna minskade med erhållen kostnadsersättning *uppgå till minst femhundra kronor.*

Vid beräkning av inkomst av anställning skall avdrag göras för kostnader som arbetstagaren haft att bestrida i innehavd anställning, *i den mån* kostnaderna minskade med erhållen kostnadsersättning *överstiga ettusen kronor.*

Riksförsäkringsverket äger meddela särskilda föreskrifter angående beräkning av sådan inkomst av anställning, som enligt förordningen om statlig inkomstskatt hänföres till intäkt av jordbruksfastighet eller intäkt av rörelse.

Vid beräkning av inkomst av annat förvärvsarbete skall från inkomst av rörelse avdragas underskott å rörelse under beskattningsåret. I fråga om inkomst av jordbruksfastighet skall motsvarande gälla beträffande underskott å sådan jordbruksfastighet, som brukats av den försäkrade.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1973. Äldre bestämmelser gäller fortfarande vid beräkning av pensionsgrundande inkomst för år 1971 eller tidigare år.

¹ Förordningen omtryckt 1962:395.

4) Förslag till

Lag om ändring i förordningen (1959:552) angående uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m.

Härigenom förordnas, att 5 § förordningen (1959:552) angående uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m.¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Arbetsgivare, som under ett år utgivit lön till någon hos honom anställd arbetstagare med minst *trehundra* kronor, är skyldig att nästföljande år utan anmaning lämna uppgift (a r b e t s g i v a r u p p g i f t) till ledning för beräkning av avgiftsunderlag. Uppgiften skall lämnas i två exemplar och avfattas å blankett enligt formulär, som fastställs av riksförsäkringsverket.

Arbetsgivare, som under ett år utgivit lön till någon hos honom anställd arbetstagare med minst *femhundra* kronor, är skyldig att nästföljande år utan anmaning lämna uppgift (a r b e t s g i v a r u p p g i f t) till ledning för beräkning av avgiftsunderlag. Uppgiften skall lämnas i två exemplar och avfattas å blankett enligt formulär, som fastställs av riksförsäkringsverket.

Vid arbetsgivaruppgift skall arbetsgivare foga ett exemplar av de kontrolluppgifter, vilka han enligt 37 § 1 mom. första, andra eller sjunde punkten taxeringsförordningen har att avlämna för inkomsttaxeringen, ävensom av uppgift som avses i 3 § förordningen angående beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt lagen om allmän försäkring. Befrielse från nämnda skyldighet må medgivas av riksförsäkringsverket eller, efter Konungens bemyndigande, av myndighet som verket bestämmer.

Blanketter till arbetsgivaruppgift skola kostnadsfritt tillhandahållas i samma ordning som deklaraionsblanketterna för inkomsttaxeringen ävensom hos riksförsäkringsverket och sjömansskattekontoret.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1973. Äldre bestämmelser gäller fortfarande beträffande arbetsgivaruppgift som avser tid före ikraftträdandet.

¹ Förordningen omtryckt 1962:396.

5) Förslag till

Lag om ändring i förordningen (1960:77) angående byggnadsforskningsavgift

Härigenom förordnas, att 2 § förordningen (1960:77) angående byggnadsforskningsavgift¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §²

Byggnadsforskningsavgift utgår för kalenderår med fem tiondels procent av den lön i penningar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad, som arbetsgivare under året utgivit till arbetstagare, för vilken arbetsgivaren skall påföras avgift enligt lagen om yrkesskadeförsäkring och vilken är att hänföra till näringsgrenen *b y g g n a d s i n d u s t r i i* näringsgrensindelningen för yrkesskadeförsäkringsstatistik.

Vid beräkning av byggnadsforskningsavgift skall hänsyn icke tagas till arbetstagare, vars lön hos arbetsgivaren under året ej uppgått till *trehundra* kronor, och ej heller till arbetstagares lön i vad lönen för år räknat överstiger sju och en halv gånger det i 1 kap. 6 § lagen *den 25 maj 1962 (nr 381)* om allmän försäkring avsedda basbeloppet som gäller vid årets ingång.

Vid beräkning av byggnadsforskningsavgift skall hänsyn icke tagas till arbetstagare, vars lön hos arbetsgivaren under året ej uppgått till *femhundra* kronor, och ej heller till arbetstagares lön i vad lönen för år räknat överstiger sju och en halv gånger det i 1 kap. 6 § lagen *(1962:381)* om allmän försäkring avsedda basbeloppet som gäller vid årets ingång.

Angående debitering och uppbörd av avgiften gäller vad därom är särskilt stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1973. Äldre bestämmelser gäller fortfarande beträffande avgift som avser tid före ikraftträdandet.

¹ Förordningen omtryckt 1962:134.

² Senaste lydelse 1971:54.

**6) Förslag till
Förordning om ändring i förordningen (1968:419)
om allmän arbetsgivaravgift**

Härigenom förordnas, att 2 § förordningen (1968:419) om allmän arbetsgivaravgift skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Arbetsgivare erlägger allmän arbetsgivaravgift med belopp motsvarande fyra procent av summan av vad arbetsgivaren utgivit under året som lön till arbetstagare i pengar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad. I fråga om sådan arbetstagare hos redare som avses i 1 § första stycket förordningen den 16 maj 1958 (nr 295) om sjömansskatt beräknas dock allmän arbetsgivaravgift efter den lägre procentsats som Konungen fastställer med motsvarande tillämpning av 2 § andra stycket förordningen den 18 december 1959 (nr 555) angående redares avgifter i vissa fall enligt lagen om allmän försäkring.

Vid beräkningen av avgiften tages icke hänsyn till arbetstagare, vars lön under året understigit *trehundra* kronor, eller arbetstagare, som ej är obligatoriskt försäkrad enligt lagen *den 14 maj 1954 (nr 243)* om yrkesskadeförsäkring, eller till fall, som avses i 3 kap. 2 § andra stycket sista punkten lagen *den 25 maj 1962 (nr 381)* om allmän försäkring.

Vid beräkningen av avgiften tages icke hänsyn till arbetstagare, vars lön under året understigit *femhundra* kronor, eller arbetstagare, som ej är obligatoriskt försäkrad enligt lagen *(1954:243)* om yrkesskadeförsäkring, eller till fall, som avses i 3 kap. 2 § andra stycket sista punkten lagen *(1962:381)* om allmän försäkring.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1973. Äldre bestämmelser gäller fortfarande beträffande avgift som avser tid före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 1972:376.

7) Förslag till
Lag om ändring i lagen (1970:742)
om lönegarantiavgift

Härigenom förordnas, att 2 § lagen (1970:742) om lönegarantiavgift skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Arbetsgivare erlägger årligen lönegarantiavgift med belopp som motsvarar en femtiondels procent av summan av vad arbetsgivaren under året utgivit som lön till arbetstagare i pengar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad eller, i fall som avses i 3 kap. 2 § andra stycket sista punkten lagen (1962:381) om allmän försäkring, annan ersättning för utfört arbete.

Vid beräkningen av avgiften tages icke hänsyn till arbetstagares lön eller ersättning i vad den för år räknat överstiger sju och en halv gånger det vid årets ingång gällande basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring. Hänsyn tages ej heller till arbetstagare, vars lön under året understigit *trehundra* kronor, såvida fråga ej är om arbetstagare som avses i 1 § första stycket förordningen (1958:295) om sjömansskatt. Vidare bortses vid denna beräkning från arbetstagare, som icke är obligatoriskt försäkrad enligt lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring, om ej fall som avses i 3 kap. 2 § andra stycket sista punkten lagen om allmän försäkring är för handen.

Vid beräkningen av avgiften tages icke hänsyn till arbetstagares lön eller ersättning i vad den för år räknat överstiger sju och en halv gånger det vid årets ingång gällande basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring. Hänsyn tages ej heller till arbetstagare, vars lön under året understigit *femhundra* kronor, såvida fråga ej är om arbetstagare som avses i 1 § första stycket förordningen (1958:295) om sjömansskatt. Vidare bortses vid denna beräkning från arbetstagare, som icke är obligatoriskt försäkrad enligt lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring, om ej fall som avses i 3 kap. 2 § andra stycket sista punkten lagen om allmän försäkring är för handen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1973. Äldre bestämmelser gäller fortfarande beträffande avgift som avser tid före ikraftträdandet.

8) Förslag till
Lag om ändring i lagen (1971:282)
om arbetarskyddsavgift

Härigenom förordnas, att 3 § lagen (1971:282) om arbetarskyddsavgift skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Arbetsgivare erlägger årligen arbetarskyddsavgift med belopp som motsvarar fem hundra delar procent av vad arbetsgivaren under året utgivit som lön i pengar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad.

Vid beräkningen av avgiften tages icke hänsyn till arbetstagares lön i vad den för år räknat överstiger sju och en halv gånger det vid årets ingång gällande basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Hänsyn tages ej heller till arbetstagare, vars lön under året understigit *trehundra* kronor, såvida fråga ej är om arbetstagare som avses i 1 § första stycket förordningen (1958:295) om sjömansskatt. Vidare bortses vid denna beräkning från arbetstagare, som icke är obligatoriskt försäkrad enligt lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring.

Vid beräkningen av avgiften tages icke hänsyn till arbetstagares lön i vad den för år räknat överstiger sju och en halv gånger det vid årets ingång gällande basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Hänsyn tages ej heller till arbetstagare, vars lön under året understigit *femhundra* kronor, såvida fråga ej är om arbetstagare som avses i 1 § första stycket förordningen (1958:295) om sjömansskatt. Vidare bortses vid denna beräkning från arbetstagare, som icke är obligatoriskt försäkrad enligt lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1973. Äldre bestämmelser skall fortfarande gälla beträffande avgift som avser tid före ikraftträdandet.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet på Stockholms slott den 22 september 1972.

Närvarande: statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena WICKMAN, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, HOLMQVIST, ASP-LING, NILSSON, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, FELDT.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Aspling, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *ändrade beloppsgränser inom den allmänna försäkringen, m. m.* och anför.

Inom den allmänna försäkringen finns ett flertal bestämmelser med beloppsgränser som är fasta och inte följer förändringar i inkomst- och kostnadsutvecklingen. Det gäller bl. a. regeln om att lön som understiger 300 kr. per år inte är pensionsgrundande enligt försäkringen för tilläggspension och inte medför avgiftsplikt för arbetsgivaren till sjukförsäkring och tilläggspensionering. För inkomst av annat förvärsarbete än anställning gäller en motsvarande beloppsgräns för beräkning av pensionsgrundande inkomst resp. avgiftsskyldighet vid 500 kr. En särskild regel stadgar att avdrag skall ske vid beräkning av pensionsgrundande inkomst, när kostnader som arbetstagare haft i sin anställning uppgår till minst 500 kr. De beloppsgränser som gäller för skyldighet att erlagga arbetsgivaravgift till den allmänna försäkringen har vidare tjänat som förebild för bestämmelserna om andra arbetsgivaravgifter nämligen avgiften till yrkesskadeförsäkringen, allmän arbetsgivaravgift, byggnadsforskningsavgift, lönegarantiavgift och arbetarskyddsavgift.

De berörda beloppsgränserna fastställdes vid den allmänna tilläggspensioneringens tillkomst och har sedan dess varit oförändrade. Utvecklingen har aktualiserat en justering av gränserna. Sedan Kungl. Maj:t uppdragit åt riks försäkringsverket att göra en utredning i ämnet har verket den 30 december 1971 avgivit förslag om höjning av vissa av de nu berörda beloppsgränserna. Över verkets förslag har riksrevisionsverket, riksskatteverket, statens råd för byggnadsforskning, Svenska arbetsgivarförbundet (SAF), Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Svenska landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet avgivit yttrande.

Jag vill nu ta upp dessa frågor till behandling. I anslutning härtill vill jag också ta upp frågan om utländska medborgares rätt att teckna frivillig pensionsförsäkring hos riks försäkringsverket.

Kostnadsavdrag vid beräkning av pensionsgrundande inkomst

Jag behandlar först frågan om den beloppsgräns som avser vissa kostnadsavdrag för löntagare vid beräkning av pensionsgrundande inkomst. Vid beräkning av inkomst av anställning görs avdrag för

kostnader som arbetstagaren haft att bestrida i innehavd anställning, om kostnaderna minskade med erhållen kostnadsersättning uppgår till minst 500 kr. Den här avsedda bestämmelsen återfinns i 4 § förordningen (1959:551) angående beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt lagen om allmän försäkring. De vanligaste typerna av kostnader i anställning som berörs av bestämmelsen är mätningsavgifter som vissa arbetstagare själva betalar för bestämmande av ackordsersättning, arbetstagares kostnader för egna verktyg som behövs i arbetet och rese- och uppehållskostnader som anställda (t. ex. handelsresande) själva får betala av sin lön. Däremot räknas exempelvis kostnader för resor mellan bostad och arbetsplats eller räntor på studielån inte som kostnader i anställningen och sådana kostnader föranleder därför inte avdrag vid beräkningen av pensionsgrundande inkomst.

Vid tilläggs pensioneringens tillkomst ansåg man att inkomstbelopp som gick åt för att täcka kostnader i anställningen principiellt inte skulle räknas som pensionsgrundande för ATP. Anledningen till att man då beslöt att bestämma ett minimibelopp av 500 kr. för att kostnader i anställningen skulle föranleda avdrag var den administrativa förenkling som vanns. Så snart kostnaderna stiger till mer än 500 kr. föranleder de emellertid avdrag med hela sitt belopp vid beräkningen av pensionsgrundande inkomst och bestämmelserna medför därigenom ett besvärligt tröskelproblem.

Genom kostnadsutvecklingen har detta tröskelproblem alltmera aktualiserats. Allt fler löntagare som vid bestämmelsens införande hade kostnader i anställningen understigande 500 kr. och därför ej behövde vidkännas avdrag har nu kostnader som överstiger 500 kr., vilket föranleder avdrag med hela kostnaden. För att belysa utvecklingen kan ur riksförsäkringsverkets utredning anföras att den genomsnittliga årskostnaden för ackordsmätning för träarbetare, betongarbetare och murare beräknas ha stigit från 376 kr. år 1962 till 684 kr. år 1970.

Riksförsäkringsverket framhåller i utredningen att en väg att komma till rätta med detta tröskelproblem vore att ändra gällande avdragsregel så att alla vid taxeringen godkända kostnader för löneintäkternas förvärvande dras av vid beräkning av inkomst av anställning. Enligt verket vore en sådan regel principiellt att föredra. Då den emellertid skulle medföra en allmän sänkning av de pensionsgrundande inkomsterna bl. a. genom att även de kostnader för resor mellan bostad och arbetsplats som flertalet arbetstagare har skulle komma att dras av, vill verket inte förordna att en sådan regel införs. Verket föreslår i stället att regeln om kostnadsavdrag utformas så att vid beräkning av inkomst av anställning avdrag skall göras för kostnader i anställning i den mån dessa, minskade med erhållen kostnadsersättning, överstiger 500 kr. Ett kostnadsbelopp på 500 kr. skulle därigenom bli avdragsfritt för arbetstagaren oavsett om de totala kostnaderna överstiger detta belopp. Två reservationer anföras till förslaget.

Av remissinstanserna tillstyrker LO, Landstings- och Kommunförbunden verkets förslag medan riksskatteverket framhåller att det är önskvärt

att närma beräkningen av pensionsgrundande inkomst till den taxeringsmässiga beräkningen av inkomst av tjänst. SAF menar att, i samband med att avdragsregeln utformas så att tröskeleffekten elimineras, beloppsgränsen bör sänkas från 500 kr. till 300 kr.

I och för sig finns det goda skäl för principen att, som riksförsäkringsverket varit inne på, varje kostnad för intäkternas förvärvande skall dras av vid beräkningen av pensionsgrundande inkomst. Det kan hävdas att inkomstbelopp som gått åt till att täcka sådana kostnader inte ingår i den behållna inkomst som tilläggs pensionen är avsedd att ersätta. Med en sådan princip skulle man också, som riksskatteverket förordat i sitt remissyttrande, närma beräkningen av pensionsgrundande inkomst av anställning till den taxeringsmässiga beräkningen av inkomst av tjänst. Alla vid taxeringen godkända kostnader för löneintäkternas förvärvande skulle nämligen dras av vid beräkning av inkomst av anställning. En sådan regel skulle dock som riksförsäkringsverket påpekat innebära bl. a. att kostnader för resor till och från arbetsplatsen skulle dras av, vilket skulle leda till en inte obetydlig minskning av de pensionsgrundande inkomsterna för arbetstagarna i allmänhet jämfört med vad som följer av nu gällande bestämmelser. Det är också att märka att nuvarande bestämmelser har sin motsvarighet på avgiftssidan. Arbetsgivaravgifterna till tilläggs pensioneringen i här avsedda fall baseras nämligen på bruttobeloppet av utgiven lön. Endast i vissa fall då i bruttolönen ingår mera betydande ersättning för kostnader i anställningen kan avgiftsunderlaget nedsättas. Ett sådant närmande av den pensions- och skattemässiga inkomstberäkningen torde därför endast kunna bli aktuellt i samband med en mera ingripande revision av regelsystemet för tilläggs pensioneringen.

Enligt min mening finns det starka skäl för att inom ramen för nuvarande regelsystem eliminera den tröskeleffekt som följer av den nuvarande konstruktionen av avdragsregeln. En sådan ändring är av vikt för bl. a. byggnadsarbetare, som kan ha betydande kostnader för ackordsmätning m. m. Ändringen bör ske på det sätt riksförsäkringsverket föreslagit. Jag förordar emellertid att beloppsgränsen samtidigt höjs från 500 till 1 000 kr. med hänsyn till kostnadsutvecklingen. Detta innebär att kostnader som arbetstagare fått vidkännas i anställningen inte skall föranleda avdrag vid beräkningen av pensionsgrundande inkomst om kostnaderna uppgår till högst 1 000 kr. och att endast överskjutande belopp skall dras av vid beräkningen av pensionsgrundande inkomst.

Ändringen bör träda i kraft den 1 januari 1973 och tillämpas vid beräkning av pensionsgrundande inkomst för år 1972 eller senare år.

Övriga beloppsgränser

Har en arbetstagare från en och samma arbetsgivare erhållit en lön som under ett år inte uppgått till 300 kr. är denna inte pensionsgrundande som anställningsinkomst inom tilläggs pensioneringen. Inte heller medför sådan lön skyldighet för arbetsgivaren att erlagga arbetsgivaravgift till

försäkringen för tilläggspension eller till sjukförsäkringen. Dessa regler återfinns i 11 kap. 2 § resp. 19 kap. 1 § lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL). Reglerna är motiverade av praktiska, administrativa skäl.

Riksförsäkringsverket påpekar i utredningen att förändringen av penningvärdet och inkomstutvecklingen sedan de ursprungliga gränobeloppen kom till har medfört att beloppsgränsens administrativa betydelse i viss mån förändrats. År 1965 beräknades riksförsäkringsverkets och de lokala skattemyndigheternas administrationskostnader för debitering och uppbörd av arbetsgivaravgifter till ca 25 kr. per arbetsgivare. Samma år påfördes ca 50 000 arbetsgivare avgifter i storleksordningen 5–50 kr. med en genomsnittlig avgift av 29 kr. per arbetsgivare. Sedan år 1965 har administrationskostnaderna stigit avsevärt och därför har allt fler arbetsgivaravgifter trots ökad uttagsprocent för avgiften till tilläggspensioneringen kommit att ligga under den genomsnittliga administrationskostnaden.

Riksförsäkringsverket anser dock att det inte utan vidare är klart att enbart penningvärdeutvecklingen skall vara avgörande i fråga om en justering av de fasta beloppsgränserna, eftersom varje höjning ingriper materiellt i socialförsäkringen. Riksförsäkringsverket anser att sambandet mellan gränobeloppet för arbetsgivarens avgiftsskyldighet och arbetstagarens rätt att tillgodoräkna sig pensionsgrundande inkomst bör bibehållas. Om exempelvis gränobeloppet för pensionsgrundande anställningsinkomst höjdes med ett mindre belopp än gränobeloppet för arbetsgivaravgiftsskyldighet skulle viss anställningsinkomst bli avgiftsfri trots att den kunde grunda rätt till tilläggspension.

Vad beträffar den aktuella beloppsgränsen anser riksförsäkringsverket att en höjning med ett fast belopp bör göras. Någon övergång till indexreglering av beloppsgränsen bör enligt verket inte ske. Ofta återkommande ändringar av beloppsgränserna, vilket torde bli resultatet av en indexreglering, skulle medföra en osäkerhet hos arbetstagare och arbetsgivare om vad som gäller.

Riksförsäkringsverket anser det naturligast att tillämpa en uppräkningsbaserad på konsumentprisindex, vilket redan används inom den allmänna försäkringen för fastställande av basbeloppet. Härvid leder en omräkning enligt de beräknade förhållandena vid ingången av år 1973 till ett belopp om ca 525 kr. Verket föreslår att de nämnda beloppsgränserna höjs från 300 kr. till 500 kr. Två reservanter föreslår höjning till 600 kr. Verket har beräknat att år 1968 omkring 7 100 arbetsgivare skulle ha sluppit erlägga arbetsgivaravgift om gränsen för avgiftsskyldighet då legat vid 500 kr. i stället för vid 300 kr.

Av de berörda remissinstanserna tillstyrker riksskatteverket, Kommunförbundet och LO riksförsäkringsverkets förslag i denna del. Kommunförbundet menar dock att framdeles omprövning av beloppsgränserna bör ske oftare, förslagsvis vart femte år. LO understryker att någon automatisk anpassning av beloppsgränserna till penningvärdeutvecklingen inte är motiverad utan att en omprövning av gränserna bör ske

försättningslöst vid varje särskilt tillfälle. SAF och Landstingsförbundet ansluter sig till de två reservanternas i riksförsäkringsverkets utredning.

Enligt min mening finns det välgrundade skäl att bibehålla systemet med fasta beloppsgränser. Det är ofrånkomligt att gränserna gång efter annan måste höjas på grund av inkomst- och kostnadsutvecklingen, bl. a. för att undvika att den administration som hänger samman med arbetsgivaravgifterna blir orimligt vidlyftig. Höjningar av minimibeloppet för beräkning av pensionsgrundande inkomst av anställning kan emellertid för arbetstagare med många kortare anställningar hos olika arbetsgivare få konsekvenser som måste beaktas. För en ordning med fasta beloppsgränser som fastställs för en längre tid talar också att det är lättare för arbetsgivare och försäkrade att hålla reda på sina skyldigheter och rättigheter i det enskilda fallet.

Ändring av beloppsgränserna bör därför inte ske automatiskt genom indexreglering utan beslutas av statsmakterna när så är påkallat. Sambandet mellan beloppsgränsen för beräkning av pensionsgrundande inkomst av anställning och för arbetsgivarens avgiftsskyldighet till tilläggspensioneringen bör bibehållas. Vad gäller frågan om en höjning av dessa beloppsgränser liksom av det minimum som gäller för skyldighet att erlägga arbetsgivaravgift till sjukförsäkringen är jag ense med riksförsäkringsverket, vars förslag tillstyrks av remissinstanserna, i att en höjning nu är motiverad med hänsyn till utvecklingen sedan de gällande beloppen fastställdes. Jag förordar en höjning till 500 kr. Avgiftsbortfallet kan i stort sett beräknas bli kompenserat genom att administrationskostnaderna minskar.

Det nya beloppet bör gälla med verkan på löner som utges fr. o. m. den 1 januari 1973.

I analogi med vad som gäller beträffande avgiftsskyldighet till den allmänna försäkringen stadgas i 2 § förordningen (1968:419) om allmän arbetsgivaravgift och 2 § förordningen (1960:77) angående byggnadsforskningsavgift att vid beräkning av dessa avgifter hänsyn inte skall tas till arbetstagare vars lön under året understigit 300 kr. Vidare stadgas i 38 § lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring att lön under 300 kr. inte skall medräknas vid beräkning av avgift till yrkesskadeförsäkringen, såvida det inte är fråga om arbetstagare som erlägger sjömansskatt. Motsvarande regler finns i 2 § lagen (1970:742) om lönegarantiavgift och 2 § lagen (1971:282) om arbetarskyddsavgift.

Riksförsäkringsverket påpekar i utredningen att samtliga dessa bestämmelser har haft motsvarande regel om avgiftsskyldighet till den allmänna försäkringen som mall och att det är naturligt att dessa ändras på motsvarande sätt. Detta är även samtliga remissinstansers åsikt.

Det är lämpligt att samma fasta gränsbelopp gäller för samtliga typer av arbetsgivaravgifter oavsett avgiftens ändamål. Olika beloppsgränser torde i dessa fall leda till stora administrativa svårigheter för såväl myndigheter som arbetsgivare. Jag förordar därför att samtliga nämnda fasta beloppsgränser höjs till 500 kr. med avseende på lönebelopp som

utges fr. o. m. den 1 januari 1973.

De ändringar jag nu förordat leder till att det minimibelopp av 300 kr. som gäller för arbetsgivares skyldighet att lämna arbetsgivaravgift enligt 5 § förordningen (1959:552) angående uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m. bör höjas till 500 kr.

I gällande lagstiftning finns vissa beloppsgränser som redan nu är fastställda till 500 kr. Det gäller i första hand beräkning av pensionsgrundande inkomst av s. k. inkomst av annat förvärvsarbete. Som sådan inkomst räknas inkomst av rörelse, inkomst av jordbruksfastighet som brukas av den försäkrade själv samt sådan ersättning för arbete för annans räkning som inte genom särskilt avtal enligt 11 kap. 2 § AFL likställts med inkomst av anställning. I den mån den försäkrades inkomster av vart och ett av dessa inkomstslag understiger 500 kr. skall dessa ej medtas vid beräkning av den försäkrades pensionsgrundande inkomst och egenavgift inte erläggas (11 kap. 3 § AFL).

Har beräkning av pensionsgrundande inkomst verkställtts gäller vidare att taxeringsändring resp. eftertaxering skall föranleda ändring av beräkningen endast om taxeringsändringen eller eftertaxeringen leder till en avvikelse från den fastställda beräkningen med minst 500 kr. (2 § förordningen /1959:551/ angående beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt lagen om allmän försäkring).

Även dessa bestämmelser har motiverats av administrativa skäl. Man har ansett det angeläget att undvika debitering och uppbörd av ett stort antal små egenavgifter. Administrativa skäl har även bestämt regeln om att vid taxeringsändring eller eftertaxering verkställd beräkning av pensionsgrundande inkomst skall ändras endast om avvikelsen uppgår till minst 500 kr. Riksförsäkringsverket anser att några vägande skäl för en höjning av dessa beloppsgränser inte kan åberopas. Bl. a. har den automatiska databehandling som införts i fråga om debitering och uppbörd av tilläggsavgifter inneburit att någon mer betydande ökning av arbetsbördan inte förorsakats trots den inkomstutveckling som ägt rum sedan dessa beloppsgränser fastställdes. Ingen av remissinstanserna har heller något att invända mot verkets förslag. För egen del anser jag det vara av värde att så många som möjligt av de fasta beloppsgränserna bestäms till samma belopp. Jag förordar därför att ingen ändring görs beträffande de fasta beloppsgränser på 500 kr. som jag senast redogjort för.

Utländsk medborgares rätt att teckna frivillig pensionsförsäkring hos riksförsäkringsverket

Riksförsäkringsverket tillhandahåller med stöd av bestämmelse i 22 kap. AFL några enkla former av pensionsförsäkring. Genom inbetalning av avgifter kan man frivilligt försäkra sig för temporär eller livsvarig ålderspension som komplement till de pensionsförmåner den obligatoriska försäkringen ger. Försäkringen vilar på premiereservmetoden och är i

princip jämförlig med de pensionsförsäkringar som enskilda försäkringsbolag meddelar. Rätten att teckna frivillig pensionsförsäkring är emellertid enligt lagen förbehållen svenska medborgare.

Statens invandrarverk anför i en framställning att f. n. ca 400 000 utlänningar är bosatta i Sverige. Dessa människors behov av kompletterande pensionsförsäkringar torde vara minst lika stort som svenska medborgares framhåller verket, som anför bl. a. att det på grund av valutabestämmelserna ställer sig svårt för invandraren att teckna försäkring i sitt hemland. Verket hemställer därför om en översyn av den nu aktuella begränsningen i rätten att teckna försäkring.

Riksförsäkringsverket anför i yttrande över framställningen att den frivilliga försäkringen, i likhet med folkpensioneringen, alltsedan tillkomsten den 1 januari 1914 i princip inte har omfattat andra än svenska medborgare. Den frivilliga pensionsförsäkringen är numera ägnad att tjäna som en kompletteringsförsäkring även till den allmänna tilläggs-pensioneringen. Denna omfattar också andra än svenska medborgare, under förutsättning att de är bosatta i Sverige. Det kan därför givetvis övervägas om inte den frivilliga pensionsförsäkringen borde ges en häremot svarande vidare omfattning. Ur försäkringsmässig synpunkt torde enligt verkets mening några avgörande hinder mot en utvidgning inte föreligga.

Som jag inledningsvis antytt erbjuder riksförsäkringsverkets frivilliga försäkring möjligheter att på ett enkelt sätt komplettera det pensionsskydd den obligatoriska försäkringen ger. Till skillnad från vad som gäller de flesta andra försäkringserbjudanden behöver man inte binda sig för att regelbundet betala vissa bestämda avgifter utan den som vill försäkra sig har bara att gå till en postanstalt och där betala in den premie han önskar med uppgift om den försäkringsform han väljer. Försäkringstekniskt sett är varje premie att betrakta som en engångspremie, för vilken pension utgår oberoende av om ytterligare avgifter erläggs eller inte. Som riksförsäkringsverket anført, föreligger inte något avgörande hinder mot att göra försäkringsformen tillgänglig för utländska medborgare i likhet med vad som gäller annan pensionsförsäkring. Anledning saknas dock att utvidga rätten att teckna frivillig försäkring så att den går utöver kretsen försäkrade enligt de allmänna reglerna i 1 kap. 3 § AFL nämligen, förutom svenska medborgare, här i riket bosatta utlänningar. Utlänning skall till följd härav vara bosatt i Sverige för att ha rätt att teckna försäkring.

Jag föreslår med hänsyn till det anförda att det villkor om svenskt medborgarskap som gäller för försäkrads rätt att teckna frivillig pensionsförsäkring enligt 22 kap. 1 § AFL upphävs. Ändringen bör träda i kraft den 1 januari 1973.

Som riksförsäkringsverket i sitt yttrande erinrat om har chefen för finansdepartementet i december 1971 tillkallat en utredning med uppdrag att se över beskattningen av livförsäkringstagare m. m. De förändringar i skattereglerna som utredningens överväganden kan komma

att leda till får givetvis i den mån det inte finns skäl till särbestämmelser slå igenom även beträffande den försäkring det här är fråga om.

Hemställan

Under återopande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att antaga inom socialdepartementet upprättade förslag till

1. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
2. lag om ändring i lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring,
3. lag om ändring i förordningen (1959:551) angående beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt lagen om allmän försäkring,
4. lag om ändring i förordningen (1959:552) angående uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m.,
5. lag om ändring i förordningen (1960:77) angående byggnadsforskningsavgift,
6. förordning om ändring i förordningen (1968:419) om allmän arbetsgivaravgift,
7. lag om ändring i lagen (1970:742) om lönegarantiavgift,
8. lag om ändring i lagen (1971:282) om arbetarskyddsavgift.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten

